

Från enhetsskola till grundskola

1957 tillsattes en ny skolutredning, 1957 års skolberedning. Den var liksom 1946 års skolkommision politiskt sammansatt. Ordförande var den socialdemokratiska ecklesiastikministern Ragnar Edenman och huvudsekreterare undervisningsrådet Jonas Orring. Skolberedningen hade att utvärdera försöksverksamheten och att sedan ge förslag om hur den nya skolan skulle utformas.

Inom utredningen var motsättningarna stora i den ”eviga” differentieringsfrågan. Socialdemokraten Stellan Arvidson stred för att eleverna skulle hållas samman under hela skoltiden. Birgitta Sjöqvist hävdade däremot som företrädare för högerpartiet att eleverna skulle delas upp på olika linjer från den sjunde årskursen. Mittenpartierna med folkpartisten Gunnar Helén som den ledande intog en mellanställning. Sommaren 1960 kunde dock utredningen från ett sammanträde i Visby meddela att man enats i frågan. I årskurserna 7 och 8 skulle klasserna från mellanstadiet hållas samman i de för alla gemensamma ämnena men omgrupperas i tillvalsämnena. Årskurs 9 skulle delas på nio linjer, en del med teoretisk och andra med praktisk inriktning. Utredningen lämnade sitt betänkande i juni 1961. Strax innan avvek Sjöqvist från kompromissen och begärde i ett särskilt yttrande att beslutet om differentieringen skulle uppskjutas.

Riksdagen beslöt emellertid 1962 att den nya skolan – nu kallad grundskolan – i enlighet med beredningens förslag direkt skulle börja införas, så att alla landets ungdomar kunde omfattas av denna i och med

läsåret 1972/73. En högermotion om rätt för kommunerna att i årskurserna 7 och 8 helt gruppera eleverna efter deras tillval avslogs – och med detta nöjde sig nu högerpartiet. Man kan alltså säga att beslutet om grundskolan fattades i *politisk enighet*.

1962 års läroplan för grundskolan, på skolspråk kallad *Lgr 62*, gav besked om hur den politiska kompromissen skulle tillämpas. Med tillvalen i årskurserna 7 och 8 erbjöds bortåt ett 20-tal alternativ. I årskurs 9 skulle sedan eleverna delas på de nio linjerna. Lärare och skolledare och främst yrkesvalslärarna hade nu att informera elever och föräldrar om detta invecklade system. Det var svårt för skolfolket att förklara och än svårare för dem som skulle välja att förstå. De flesta ställde den raka frågan: Hur ska vi välja för att efter grundskolan ha kvar fria valmöjligheter? Svaret måste då bli: Välj franska eller tyska i 7-an och 8-an och en teoretisk linje i 9-an. Så gjorde snart 75–80 procent. Landets elever och föräldrar kom därmed att i sina val underkänna Visbykompromissen.

Snart väcktes förslag om ”reform av reformen”. Först på plan med förslag var TCO, som krävde en mer sammanhållen studiegång med mer utrymme för de praktisk-estetiska ämnena. Redan vid TCOs utbildningsdagar 1965 meddelade Jonas Orring, då överdirektör i SÖ, att en översyn av läroplanen skulle inledas. Denna verkställdes av en arbetsgrupp inom verket i samspel med en rad expertgrupper, lärare mest. Arbetsgruppens sekreterare, folkskolläraren och metodiklektorn Bengt Cullert, hade ett tungt arbete med att snabbt driva fram förslagen om föränd-

Foto: Bo-Ar Melin/Rövar i Radio-TV

Med skolskjuts till skolan.

ringar. Dessa behandlades fortlöpande i SÖs lekmanastyrelse. Mest pådrivande i olika instanser var SÖs generaldirektör Hans Löwbeer.

Förslaget om revisionen av *Lgr 62* överlämnades till regeringen hösten 1967. Efter remissbehandling med i huvudsak positiva omdömen framlades proposition till 1968 års riksdag av utbildningsministern Olof Palme. SÖ-förslaget fördes där vidare med tillägg om att sk fritt valt arbete skulle läggas in i timplanen. I de avgivna partimotionerna hävdade denna gång inte ens högern att man skulle behålla linjedelning på högstadiet. I högermotionen framfördes modest ett önskemål om att man i årskurs 9 utöver föreslagna tillval skulle införa ett alternativ som motsvarade en yrkesinriktad linje. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen att linjedelningen skulle tas bort och att för hela högstadiet skulle gälla ett tillvalssystem med alterna-

tiv: främmande språk (franska eller tyska), konst, teknik och ekonomi.

Med denna förenklade struktur för högstadiet uformades 1969 års läroplan, *Lgr 69*. Därmed hade utvecklingen fört fram till en i det närmaste helt sammanhållen 9-årig skola för all svensk ungdom.

Grundskolreformen innebar en centralisering av kommunernas skolväsen. Med detta följde indragningar av skolor, vilket ofta väckte starkt motstånd i de drabbade bygderna. Kritik riktades också mot att man särskilt för skolor med högstadium uppförde stora skolenheter med ökad anonymitet för eleverna och därav följande otrygghet och oro. Många elever måste också med skolskjutsar färdas långa vägar och fick därmed förlängda skoldagar. Ännu större kunde påfrestningarna bli för elever från glesbygder, som måste inackorderas på skolorten.